

ЕВОЛЮЦІЯ ПІВНІЧНО-АТЛАНТИЧНОГО АЛЬЯНСУ (НАТО)

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті подано інформацію про виникнення і еволюцію Північно-Атлантичного альянсу. Представлено історію виникнення, мету, принципи, завдання.

Ключові слова: *Північно-Атлантичний альянс, історія виникнення, мета.*

Abstract

The article provides information on the emergence and evolution of the North Atlantic Alliance. The history, purpose, principles, tasks are presented.

Keywords: North Atlantic Alliance, History, Purpose.

Організація Північноатлантичного договору, також Північноатлантичний альянс або НАТО— міжнародна міждержавна організація, військово-політичний союз 30 держав Північної Америки і Європи, які прагнуть досягти мети Північноатлантичного договору, підписаного у Вашингтоні 4 квітня 1949.

Історія виникнення

У період між 1945 та 1949 роками держави Західної Європи та їхні союзники в Північній Америці, перед якими стояла гостра потреба повоєнної відбудови економіки, з тривогою спостерігали за експансіоністською політикою СРСР. Виконавши зі свого боку взяті під час війни зобов'язання щодо скорочення оборонних структур та чисельності збройних сил, уряди західних держав виявляли занепокоєність, оскільки стало зрозуміло, що керівництво Радянського Союзу мало намір повністю зберегти свої збройні сили.

І з огляду на проголошені ідеологічні цілі Комуністичної партії СРСР стало очевидно, що всі заклики до поваги Статуту ООН та міжнародних домовленостей, які були досягнуті наприкінці війни, не гарантували суверенітету та незалежності. Ці побоювання посилювались після того, як багатьом країнам Центральної та Східної Європи були нав'язані недемократичні форми правління, жорстоко придушувались будь-які прояви опозиції, зневажались елементарні права людини, громадянські права і свободи.

Між 1947-м та 1949 роками сталися події, які примусили серйозно замислитись над цими проблемами. Йдеться про пряму загрозу, яка нависла над суверенітетом Греції, Норвегії, Туреччини та інших західноєвропейських країн, про державний переворот у Чехословаччині, здійснений у червні 1948 року, про блокаду Берліна, розпочату в квітні того ж року. Підписання у березні 1948 року Брюссельського договору стало свідченням рішучості п'яти західноєвропейських держав: Бельгії, Великої Британії, Люксембургу, Нідерландів, Франції - створити спільну систему оборони та зміцнити взаємні зв'язки таким чином, щоб більш ефективно протистояти ідеологічній, політичній та військовій загрози своїй безпеці.

Згодом відбулися переговори з США та Канадою щодо створення єдиного Північноатлантичного альянсу на засадах гарантій безпеки та взаємних зобов'язань між Європою та Північною Америкою. Держави, що підписали Брюссельський договір, запросили Данію, Ісландію, Італію, Норвегію і Португалію взяти участь у цьому процесі. Кульмінацією цих переговорів стало підписання Вашингтонського договору в квітні 1949 року, що започаткував спільну систему безпеки на основі партнерства цих дванадцяти країн. У 1952 році до договору приєдналися Греція і Туреччина. Федеративна Республіка Німеччина вступила до Альянсу у 1955 році, а Іспанія стала членом НАТО в 1982 році Польща, Угорщина і Чеська Республіка приєдналися до НАТО в 1999 році.

Північноатлантичний альянс був створений на основі договору між державами-членами, кожна з яких приєдналась до нього добровільно після завершення публічного обговорення і відповідної парламентської процедури.

З дня створення Альянсу минуло півстоліття. Протягом більшої частини цього часу НАТО було зосереджене на забезпеченні оборони і безпеки держав - членів. Сьогодні це завдання залишається основним.

Головні етапи розвитку

- 1991 рік - перше засідання Ради північноатлантичного співробітництва;
- 1994 року Започатковано програми "Партнерство заради миру" (ПЗМ) Початок роботи місії країн-партнерів у НАТО Засновано Центр координації партнерства в Штабі Верховного головнокомандувача об'єднаних збройних сил (ОЗС) НАТО в Європі;
- 1995 року міжнародний координаційний центр починає працювати в Штабі НАТО в Європі;
- 1996 року Партнери беруть участь у діяльності сил НАТО, сформованих для впровадження Боснійської мирної угоди;
- 1997 рік - перше засідання Ради євроатлантичного партнерства (РСАП) в Сінтрі, Португалія
- На наступних саммітах НАТО і РСАП в Мадриді, Іспанія, прийнято рішення про вдосконалення оперативної складової ПЗМ;
- 1998 рік - створення Євроатлантичного центру координації реагування на катастрофи і Відділу реагування на катастрофи;
- 1999 року три країни — партнера – Чеська Республіка, Угорщина та Польща - вступають до НАТО;
- Діалог і співпрацю включено в Стратегічну концепцію НАТО, як складові фундаментальних завдань у галузі безпеки;
- На Вашингтонському саміті прийнято рішення щодо подальшого вдосконалення ПЗМ та посилення її оперативної ролі Країни-партнери беруть участь у розгортанні Сил Косова під керівництвом НАТО;
- 12 вересня 2001 року відбувається засідання РСАП, на якому засуджено терористичні напади на Сполучені Штати і прийнято рішення про боротьбу з тероризмом;
- 2002 року після проведення комплексного перегляду на Празькому саміті прийнято рішення про посилення ролі РСАП і ПЗМ;
- Започатковано План дій Партнерства проти тероризму;
- 2003 Року, країни-партнери надають свої сили для формування Міжнародних сил сприяння безпеці в Афганістані, керованих НАТО;
- 2004 Сім країн — партнерів - Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина та Словенія - приєднуються до НАТО;
- На Стамбульському саміті ухвалюються рішення щодо подальшого зміцнення партнерства;
- Започатковано План дій партнерства щодо розбудови оборонних інституцій.

Члени НАТО

На сьогодні членами НАТО є 29 країн: Бельгія, Велика Британія, Греція, Данія, Ісландія, Іспанія, Італія, Канада, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Польща, Португалія, Сполучені Штати Америки, Туреччина, Угорщина, Франція, Чехія, Литва, Латвія, Естонія, Румунія, Болгарія, Словаччина, Словенія, Албанія, Хорватія і Чорногорія.

Мета

Головною метою НАТО є захист свободи і безпеки всіх її членів політичними та військовими засобами відповідно до Статуту ООН. З самого початку існування Альянс працює над установленням справедливого і тривалого мирного порядку в Європі на засадах загальних демократичних цінностей, прав людини та верховенства права. Ця головна мета Альянсу наповнилась новим змістом по закінченні холодної війни, оскільки вперше у повоєнній історії Європи перспектива її досягнення стала реальністю.

Головний принцип діяльності

Головний принцип діяльності Альянсу полягає у загальному визнанні суверенними державами необхідності співпрацювати на основі неподільності безпеки його членів. Солідарність і єдність серед

членів Альянсу забезпечує те, що жодній країні-учасниці не доведеться покладатись тільки на свої власні зусилля при розв'язанні основних проблем безпеки, не позбавляючи країни-члени їх права та обов'язку нести власну суверенну відповідальність у галузі оборони, Альянс дає їм можливість досягати власних цілей в питаннях національної безпеки через колективні зусилля. Власне Альянс є асоціацією вільних держав, об'єднаних бажанням зберегти свою безпеку через взаємні гарантії та стабільні відносини з іншими країнами.

Завдання

- **Безпека:** закладає необхідне підґрунтя для стабільного клімату безпеки в Європі на основі зміцнення демократичних інститутів і прагнення до розв'язання суперечок мирним шляхом. Він намагається створити такі умови, за яких жодна країна не могла б вдаватись до залякування чи тиску, спрямованих проти будь-якої іншої держави, через загрозу застосування, або застосування сили.
- **Консультації:** відповідно до Ст. 4 Вашингтонського договору Альянс є трансатлантичним форумом для проведення спільних консультацій з будь-яких питань, що впливають на життєво важливі інтереси його членів.
- **Стимування і оборона:** забезпечує стимування та захист від будь-якої форми агресії, спрямованої проти будь-якої держави - члена НАТО, відповідно до Ст. 5 і 6 Вашингтонського договору.
- **Врегулювання кризових ситуацій:** Альянс готовий в разі необхідності на основі консенсусу і відповідно до Ст. 7 Вашингтонського договору зробити свій внесок в ефективне запобігання конфліктам та активно залучитись до врегулювання криз, в тому числі й до операцій з реагування на кризові ситуації.
- **Партнерство:** розвиває широкомасштабне партнерство, співробітництво і діалог з іншими країнами Євро - атлантичного регіону з метою посилення прозорості, взаємної довіри та здатності до спільних з Альянсом дій. "

Таким чином, основною метою НАТО стало запорукою забезпечення безпеки для всіх верств населення, не залежно від їх місця знаходження, статі, орієнтації та віросповідання.

Також НАТО є головним ричагом стримування та оборони урегулює конфліктні ситуації та кризи, забезпечує прозорість усіх партнерських відносин у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Корнієнко В. О. Партийна ідеологія: система цінностей, або синдром «суспільної кататонії»? [Текст] / В. О. Корнієнко, С. Г. Денисюк, О. В. Буряченко // Гілея : збірник наукових праць [гол. ред. В. М. Вашкевич]. — К. : ВІР УАН, 2017. — Вип. 117. — С. 253–269.
2. Корнієнко В. О. Реалізація ідеалу соціально-правової держави в українському суспільстві [Текст] / В. О. Корнієнко // Право України : юридичний журнал. — 2001. — № 2. — С. 47-53.
3. Корнієнко В. О. Політичний ідеал як проблема вибору [Текст] / В. О. Корнієнко // Людина і політика : український соціально-гуманітарний журнал. — 2001. — № 2. — С. 139-150.
4. Корнієнко В. О. Лобіювання як засіб реалізації політичних інтересів [Текст] / В. О. Корнієнко, С. П. Годний // Innovative solutions in modern science. - Dubai : TK Meganom, 2017. - № 1(10). - С. 19-25.
5. Ващенко К. О. Політологія для вчителя [Текст] : навчальний посібник / К. О. Ващенко, В. О. Корнієнко. - Київ : Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. — 406.
6. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі [Електронний ресурс] : [онлайн-гід з питань євроатлантичної інтеграції] : [електронний] навчальний посібник / В. О. Корнієнко. - Електронні текстові дані (1 файл (PDF) : 20,2 Мбайт). - Вінниця : ВНТУ, 2017. - 147 с.

Брухнов Даніїл Андрійович — студент групи Уб-17б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: trudaniil10@gmail.com;

Корнієнко Валерій Олександрович – кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, академік Української Академії політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kornienko@vntu.edu.ua.

Daniil Brukhnov - student of the Ub-17b group, Faculty of Management and Information Security, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: trudaniil10@gmail.com.

Valeriy Kornienko - Candidate of Historical Sciences, Doctor of Political Science, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Academician of the Ukrainian Academy of Political Sciences, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: kornienko@vntu.edu.ua.